

Географія

У ХХІ столітті важливим є набуття вмінь і досвіду діяти на основі здобутих знань і використовувати їх у нових контекстах. І саме географія, спільно з іншими природничими науками — зі своєю логікою, доказовістю, експериментальністю — є ідеальним майданчиком для розвитку допитливого, самостійного, та здатного до критичного мислення учнівства. У такій моделі роль учителів та учительок докорінно змінюється: вони стають фасилітаторами / фасилітаторками, провідниками / провідницями, партнерами / партнерками у процесі пізнання. Учитель / вчителька не дає готових відповідей: він / вона навчає знаходити їх, створює ситуації, у яких учень / учениця починає діяти як дослідник / дослідниця: спостерігає, висуває й формулює гіпотези, підтверджує чи спростовує їх, помиляється, робить висновки, набуває досвіду розв'язання навчальних і життєвих проблем. У кожному освітньому циклі це відбувається на різній когнітивній глибині, проте зберігається чітка логіка: нові знання спираються на попередні. Ця ієрархічна структура дає змогу здобувати й засвоювати знання системно, а не хаотично. Тому доцільним є укладання модельних навчальних програм (далі — МНП), адаптаційного циклу базової середньої освіти, за спірально-концентричною моделлю.

У **5–6 класах** природнича освітня галузь реалізується через інтегрований курс. У **6 класі** типовим навчальним планом передбачено вивчення інтегрованого курсу і навчального предмета «Географія». У **7–9 класах** галузь реалізується через окремі навчальні предмети – біологія, географія, фізика, хімія.

Модельні навчальні програми для [5 - 9 класів](#) та навчальні програми для [8–9](#) і [10–11 класів](#) розміщені на офіційному сайті МОН; підручники, рекомендовані Міністерством освіти і науки України до використання в освітньому процесі, розміщені в електронній бібліотеці ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» (<https://lib.imzo.gov.ua/>). .

Звертаємо увагу, що використання навчальних посібників, зошитів з друкованою основою, що доповнюють зміст підручників, утворюють разом з ними навчальні комплекти, є неовов'язковим і може мати місце в освітньому процесі лише за умови дидактичної доцільності навчальних видань для реалізації нових підходів у роботі з учнями, дотримання вимог щодо уникнення перевантаження учнів та добровільної згоди усіх батьків учнів класу на фінансове забезпечення.

Інтегрований курс природничої освітньої галузі у **5–6 класах** вивчають за однією з модельних навчальних програм: «Пізнаємо природу», «Довкілля» «Природничі науки», що має гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України».

У 6 класі типовим навчальним планом також передбачено вивчення навчального предмета «Географія». Цей предмет включається в навчальний план закладу освіти у разі вивчення інтегрованого курсу за модельними навчальними програмами «Пізнаємо природу» або «Довкілля». При цьому важливо уникнути дубляжу вивчення змістових питань географічного складника ДСБО. Рекомендуємо у такому разі при розробленні навчальної програми інтегрованого курсу не включати в неї ті питання географічного компонента, які вивчатимуться в предметі «Географія». Це сприятиме економії та більш ефективному використанню навчального часу.

У разі організації освітнього процесу у 5–6 класах за модельною навчальною програмою «Природничі науки» навчальний предмет «Географія» не включається в навчальний план освітньої програми закладу освіти.

Заклад загальної середньої освіти може водночас на свій розсуд реалізовувати *декілька варіантів організації освітнього процесу* в класах тієї самої паралелі: в одному — працювати за модельною навчальною програмою «Пізнаємо природу» одного з авторських колективів, у другому — за програмою з такою ж назвою, але за іншим авторством, у третьому — вивчати інтегрований курс «Довкілля», у четвертому — інтегрований курс «Природничі науки». **Головне — не змінювати вибір варіанту організації освітнього процесу й модельної навчальної програми під час переходу від 5 до 6 класу.**

Вивчення окремих навчальних предметів у 7 класі може бути доповнене інтегрованим курсом «Природничі науки» (2 години на тиждень), що сприятиме інтеграції знань і формуванню в учнівства цілісної наукової картини світу. Упровадження цього курсу здійснюється за рахунок годин навчального навантаження, визначених типовим навчальним планом для перерозподілу між освітніми компонентами. Курс може впроваджуватися як вибірковий освітній компонент і навчальне навантаження, визначене в навчальному плані закладу освіти на його вивчення, не зараховується до максимальної кількості годин, визначеної на природничу освітню галузь.

У 10–11 класах за вибором закладу освіти може вивчатися інтегрований курс «Природничі науки» або окремі навчальні предмети: географія, біологія і екологія, хімія, фізика і астрономія або окремо фізика, астрономія.

У 2025/2026 навчальному році навчання географії у 6–8 класах закладів загальної середньої освіти здійснюватиметься відповідно до вимог [Державного стандарту базової середньої освіти](#) (далі – ДСБО) за модельними навчальними програмами, розміщеними на офіційному вебсайті [Міністерства освіти і науки України](#), вебсайтах [ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»](#) та [Українського інституту розвитку освіти](#).

Навчання географії має бути спрямоване на формування цілісної картини світу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між географічними явищами та процесами. Провідним методичним принципом має стати формування практичних навичок використання географічної інформації, що реалізується в логіці системно-діяльнісного підходу в освіті, який передбачає: високу мотивацію до вивчення географії; формування готовності учнівства до саморозвитку та освіти впродовж життя; активну навчально-пізнавальну діяльність учнівства; побудову освітньої діяльності з урахуванням індивідуальних, вікових, психологічних, фізіологічних особливостей та здоров'я учнівства.

Географія в 7 класі є логічним продовженням курсу географії, що вивчався у 6 класі. Головною метою вивчення географії в 7 класі є формування географічних знань про природу материків та океанів, їхню цілісність і диференціацію природних умов. Водночас розширюються знання про географічну оболонку та її компоненти, формуються уміння проводити дослідження, працювати з інформацією. Зміст курсу створює необхідну основу для розуміння учнівством ролі географічної оболонки в житті людей і впливу суспільства на природні умови.

Основою змісту курсу «Географія» 7 класу є вивчення закономірностей формування природних умов материків і океанів Землі. Такий зміст і структура модельних програм спрямований не тільки на формування базових знань та умінь, необхідних для подальшого вивчення курсів географії, а й сприяє становленню сталого інтересу до предмета, закладає основи життєво важливих компетентностей (умінь, навичок, ставлень, цінностей). Також модельними програмами передбачено формування картографічної компетентності учнівства.

Вивчення географії у 8 класі спрямоване на формування науково-географічної картини своєї держави як складника світової спільноти держав на основі комплексного її вивчення. Цей курс допомагає учневі усвідомити себе громадянином України, сформувати знання про її природні умови та ресурси, усвідомити себе невід'ємною частиною української нації та власну відповідальність за буття, відчувати себе справжнім патріотом своєї держави.

Важливим принципом побудови змісту курсу є інтеграція, що реалізується у поєднанні фізико-географічних складників під час вивчення природи України з урахуванням уже здобутих знань про природу материків і океанів з курсу географії, що вивчався у 7 класі. Для вивчення географії у 7-8 класах в 2025-2026 навчальному році Міністерство рекомендує дві модельні навчальні програми.

В обох модельних програмах визначені орієнтири для оцінювання очікуваних результатів навчання, запропоновано зміст кожного розділу / теми, окреслено види діяльності, які може використати вчитель / учителька на уроках або поза ними, щоб допомогти учням та ученицям досягти визначених програмою

результатів. Види діяльності, запропоновані в модельних програмах, є орієнтовними. Вчитель / учителька може їх змінювати, підбирати ті форми і методи навчання, якими добре володіє сам / сама і які є ефективними, зрозумілими та цікавими для його учнів та учениць.

Курс географії в 7-8 класах має чітку практичну спрямованість, що реалізується під час проведення досліджень, виконання практичних робіт і вправ, створення моделей, розв'язання ситуативних, проблемних, аналітичних завдань, роботу з навчальною й науково-популярною літературою, цифровими ресурсами тощо. Такий підхід сприяє розвитку наскрізних умінь: критично і системно мислити, висловлювати та логічно обґрунтовувати власну думку, творчо діяти, виявляти ініціативу, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми самостійно та у співпраці з іншими.

На початку кожного уроку доцільно актуалізувати увагу на термінах і поняттях, які будуть розглядатися на ньому і вже знайомі учням / ученицям. При цьому варто оголосити проблемне питання або ж навіть запропонувати учням і ученицям висунути власну наукову гіпотезу аби пояснити природничі процеси і явища в Африці, Тихому океані чи деінде на інших материках і океанах. Таким чином забезпечується реалізація діяльного підходу на уроках.

Для наочного відображення об'єктів, перебігу географічних процесів і явищ доцільно використовувати відеофрагменти, відео-візуалізації, інформаційні плакати, мультимедійні презентації тощо.

Здобувачі освіти гарно сприймають активні форми роботи у вигляді проведення географічних ігор, квестів, розгадування кросвордів і ребусів. Автори модельних програм запропонували велику кількість практичних робіт. Це зроблено для того, аби вчителі / вчительки мали вибір й підібрали для себе ту їх кількість і ті теми, що відповідають власній методиці викладання географії. Бажано, щоби практичні роботи охоплювали різноманітні географічні питання: роботу з контурною картою, визначення географічних координат і протяжності у градусах і кілометрах дуги меридіану / паралелі на карті (глобусі), виявлення зв'язків між тектонічною будовою і формами рельєфу за тектонічною і фізичними картами, читання кліматодіаграм, знаходження різниці між кліматичними поясами та областями, порівняння режимів річок, порівняння географічного положення двох материків / океанів використовуючи при цьому різні джерела географічної інформації – картографічні, статистичні, геоінформаційні ресурси і т. ін.

Практичні роботи мають бути також спрямовані на формування певних умінь:

- роботи з картографічним матеріалом (нанесення географічних об'єктів на контурну карту, робота з різноманітними географічними джерелами інформації, розв'язання географічних питань і задач тощо);

- роботи дослідницького і творчого характеру (складання картограм, маршрутів, комп'ютерних презентацій, схем, характеристик географічних об'єктів, виявлення закономірностей, оцінювання статистичних даних, складання прогнозів, проведення міні-досліджень, проведення спостережень за об'єктами, процесами та явищами навколишнього середовища;

- роботи з різними джерелами географічної інформації;

- складання описів та характеристик географічних об'єктів та явищ;

- виявлення причинно-наслідкових зв'язків;

- пояснення суттєвих ознак, властивостей географічних об'єктів і явищ;

- застосовувати прилади та інструменти для визначення кількісних та якісних характеристик компонентів природи;

- визначати види діяльності з охорони та раціонального використання природних багатств;

- дотримання заходів безпеки у разі стихійних природних і техногенних катастроф;

- застосування географічних знань у практичній діяльності та в повсякденному житті.

Крім методичних порад, варто нагадати про те, що географічна наука невпинно розвивається. Тому на уроках необхідно наголошувати на результативних досягненнях сучасних географічних досліджень.

Модельні навчальні програми пропонують організацію і проведення проєктної діяльності. Проєкти передбачають самостійну / під керівництвом учителя / вчительки дослідницьку діяльність учнівства. При виборі теми для проєкту потрібно враховувати інтереси учнівства, слід вибирати конкретну проблему, яка знайома учням й ученицям або має регіональний характер, спонукає учнівство до пошуку та використання додаткової літератури. Проєкт може бути представлений у формі презентації, ілюстрації, фотографій, відеоматеріалів, альбомів, інсценування тощо. Проєкт учні та учениці можуть виконати індивідуально, у парах і групах.

Для оцінки рівня результатів навчання учнівства після теми /розділу проводять діагностувальні роботи, які можуть відрізнятися за змістом та цілями.

Діагностувальна робота допомагає виявити динаміку формування навчальних дій, таких як пізнавальні, регулятивні, комунікативні та особистісні.

Діагностувальні роботи допомагають визначити рівень сформованості різних груп очікуваних результатів навчання: володіння навичками пізнавальної,

дослідницької та проєктної діяльності; готовність до самостійної діяльності, володіння навичками отримання необхідної інформації з карт, уміння орієнтуватися в різних джерелах інформації, критично оцінювати та інтерпретувати інформацію, одержувану з різних джерел та представляти її в інших видах; встановлення взаємозв'язків і закономірностей природи; розв'язання проблем природничого змісту. Діагностувальні роботи також дають можливість визначити індивідуальну траєкторію розвитку учнівства.

Діагностувальні роботи можуть бути використані як інструменти для диференційованого навчання та оптимізації освітнього процесу.

Для організації освітнього процесу у 6–8 класах кількість годин на вивчення географії визначає заклад освіти, але вона має бути не меншою ніж мінімальна кількість годин відповідно до Типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом МОН України від 09.08.2024 №1120. Вважаємо за доцільне для досягнення результатів навчання, визначених державним стандартом, додавати години на вивчення географії з годин навчального навантаження для перерозподілу між освітніми компонентами.

9–11 класи

У 2025/2026 навчальному році учні **9 класів** продовжать вивчати географію за оновленою навчальною програмою, затвердженою наказом МОН 03.08.2022 №698, та навчальною програмою для 8–9 класів з поглибленим вивченням географії, рекомендованою Міністерством освіти і науки України (лист МОН від 25.08.2020 № 1/11-5718), що розміщені на офіційному вебсайті МОН України (режим доступу: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-6-9-klasiv>).

У старшій профільній школі учні **10–11 класів** вивчатимуть географію на рівні стандарту (52 години, 1,5 години на тиждень – 10 клас) та (35 годин, 1 година на тиждень – 11 клас) за оновленою програмою, затвердженою наказом МОН від 03.08.2022 № 698, на профільному рівні (175 годин, 5 годин на тиждень) за навчальною програмою, затвердженою наказом МОН України від 23.10.2017 № 1407 (режим доступу: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>).

Зважаючи на академічну свободу педагогічного працівника, зазначену в статті 54 Закону України «Про освіту», яка передбачає вільний вибір форм, методів і засобів навчання, учитель / учителька може самостійно визначати

кількість годин на вивчення програмного матеріалу за темами. Він / вона може змінювати розподіл годин між темами і розділами, використовувати години резервного часу з метою глибшого вивчення окремих тем, проведення уроків узагальнення і систематизації знань після вивчення великих розділів і тем, проведення екскурсій, зустрічей, обговорення дискусійних питань, що виникли під час вивчення певних тем тощо.

Організуючи освітній процес у 9–11 класах учитель / учителька може керуватися методичними рекомендаціями МОН з географії попередніх років.

У 2024 році розроблено модифіковані (скорочені) навчальні програми для закладів загальної середньої освіти, у тому числі і модифіковану навчальну програму з географії та рекомендації щодо її використання ([наказ МОН № 701 від 26.05.2024](#)).

Цю програму можна використовувати для тих учнів та учениць, які пропустили навчання або тривалий час не вчилися за українськими освітніми програмами, зокрема, діти за кордоном та ті, що вимушено перебувають на тимчасово окупованих територіях.

Зміст скорочених програм побудовано таким чином, що учні здобуватимуть основні знання з визначених предметів, які допоможуть їм безперешкодно продовжувати навчання в українських школах.

Детальніше з програмами і методичними рекомендаціями до них можна ознайомитися за покликанням: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-vykorystannia-modyfikovanykh-prohram-z-ukrainskoi-movy-ukrainskoi-literatury-istorii-ukrainy-heohrafiidlia-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity>.

Звертаємо увагу на необхідність використання інтернет-ресурсів та онлайн-сервісів під час проведення уроків географії. Використання таких джерел розширює можливості навчання та допомагає створити цікаве інтерактивне освітнє середовище для школярства. Використання такого контенту дає можливість отримати доступ до великої кількості різноманітної інформації, навчальних матеріалів і ресурсів, що, своєю чергою, полегшує освітній процес й робить його більш цікавим та діяльнішим. Проте важливо пам'ятати, що використання цих сервісів має бути належним і безпечним; необхідно дотримуватись авторських прав та етичних стандартів при використанні інформації з інтернету. Ось кілька способів, які можна використовувати для інтеграції онлайн-сервісів на уроках географії:

1) **Картографічні сервіси.** Використання картографічних сервісів, таких як Google Maps або Google Earth, може допомогти учням та ученицям розвивати

просторову уяву та краще розуміти географічні закономірності й розташування різноманітних географічних об'єктів. За допомогою цих сервісів можна також вивчати топографію, прокладати й відслідковувати маршрути, досліджувати різні країни і регіони світу.

2) **Онлайн-джерела.** Використання онлайн-джерел, таких як вебсайти наукових журналів, географічні блоги, електронні карти, атласи та репозитарії географічних даних, дозволяють учням знайти актуальну та достовірну інформацію про географічні процеси і явища, окремі регіони і країни, природні умови і ресурси та інші аспекти географії. За допомогою цих ресурсів учнівство може проводити дослідження та представляти їх результати. Приклади таких навчальних ресурсів: Цікава наука – <https://www.youtube.com/channel/UCMIVE71tHEUDkuw8tPxtzSQ>; Експедиція Ukraïner – <https://ukraïner.net/>; Колекція карт світу – <https://worldmapper.org/>; Карти корисних копалин, сільського господарства, економіки, населення, релігій тощо – <https://www.bouncymaps.com/>; Світова мапа часу – https://24timezones.com/map_uk.php#/map; Карти України – <http://www.ua-maps.com/>; Карти National Geographic – <https://www.nationalgeographic.com/maps/> та ін.

3) **Віртуальні екскурсії географічного спрямування.** Під час використання сервісів віртуальних екскурсій учні та учениці можуть відвідати віддалені місця, до яких складно або неможливо потрапити фізично. Наприклад, вони можуть досліджувати національні парки, географічні пам'ятки або культурні центри через вебкамери, відео або 360-градусні зображення. Прикладами таких ресурсів є: EarthCam – <https://www.earthcam.com/>; Віртуальні тури Україною – <https://discover.ua/virtual-tours>; 45 віртуальних подорожей Україною – <https://life.pravda.com.ua/travel/2021/01/29/243805/>; Віртуальні подорожі національними природними парками України – <https://lowcost.ua/national-parks-ua/>; Занурення в океан, старовинні замки та Ватикан: підбірка віртуальних турів світу – <https://bit.ua/2020/11/virtual-tours/> та ін.

4) **Географічні ігри та інтерактивні онлайн-застосунки.** Існують онлайн-ігри та онлайн-застосунки, які сприяють розвитку географічних знань. Наприклад, географічні вікторини, ребуси, хмари слів, ігри на відповідність, головоломки або ігри, у яких учні мають знайти місцезнаходження географічних об'єктів на карті. Це може бути захоплюючою формою вивчення й закріплення навчального матеріалу. До таких ресурсів належать: Seterra – <https://www.geoguessr.com/seterra/>; Wordwall – <https://wordwall.net/uk>; Ребуси українською – <http://rebus1.com/ua/>; Kahoot – <https://kahoot.com/>; Learningapps – <https://learningapps.org/> та ін. Також у цій групі сайти й онлайн-платформи, за

допомогою яких можна створювати найрізноманітніші тестові завдання для перевірки результатів навчання учнів та учениць із предмета.

5) **Онлайн-сервіси для командної роботи**, такі як Google Документи, Google Диск, Google Keep, інтерактивні дошки Miro та Padlet. Вони допоможуть учням та ученицям працювати над географічними проєктами, збирати інформацію та обмінюватися даними, створювати презентації та звіти. Це сприятиме розвитку навичок командної роботи та доступу до матеріалів усіх учасників групи.

Покликання на інформаційні ресурси в інтернеті, відеолекції, інші джерела:

1. Географіка. Географічний портал [[Електронний ресурс](#)]
2. Інтернет на користь: онлайн ресурси для вивчення географії [[Електронний ресурс](#)]
3. Всеукраїнська школа онлайн портал [[Електронний ресурс](#)]
4. PISA: природничо-наукова грамотність / уклад. Т. С. Вакуленко, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко, С. А. Новікова; перекл. К. Є. Шумова. – Київ, 2018. – 119 с.
5. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 / кол. авт.: М. Мазорчук (осн. автор), Т. Вакуленко, В. Терещенко, Г. Бичко, К. Шумова, С. Раков, В. Горох та ін.; Український центр оцінювання якості освіти. – Київ: УЦОЯО, 2019. – 439 с.
6. Уроки PISA-2018: Природничо-наукова грамотність і як її розвивати /авт. О. Козленко, Інститут педагогіки НАПН України. – Ж-л «Біологія і хімія в рідній школі». – 2020. – № 1. – 8 с.
7. Медіаграмотність на заняттях з географії. Навчальне видання / Філончук Зоя. – За ред. Волошенюк О., Іванова В. – Київ: АУП, ЦВП, 2020. – 73 с., іл.

Міністерством освіти і науки затверджено ряд документів щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти:

[Лист Міністерства освіти і науки України від 14 березня 2025 р. № 1/4895-25 «Про окремі питання оцінювання результатів навчання»](#)

[Наказ Міністерства освіти і науки України від 02 серпня 2024 Р. № 1093 «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання»](#)

[Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами](#)

[Рекомендації щодо перезарахування оцінок із закордонних шкіл](#)

Основними видами оцінювання є формувальне, поточне та підсумкове.

Поточне оцінювання є формувальним, тобто це оцінювання «в процесі», яке дає змогу вчителю / вчительці зрозуміти, як краще підготувати учнівство до підсумкового оцінювання. Цей вид оцінювання дає змогу дійти висновку щодо особистісного розвитку учня / учениці, відстежити його / її навчальний поступ, процес здобуття навчального досвіду як основи компетентності. Тобто результати формувального оцінювання свідчать про опанування здобувачем / здобувачкою освіти наскрізних умінь.

Зауважимо, що формувальне оцінювання здійснює не лише вчитель / вчителька. Не менш важливим видом формувального оцінювання є самооцінювання здобувача / здобувачки освіти та взаємооцінювання. Іншими словами метою формувального оцінювання є створення в учнівства додаткової мотивації до навчання. Результати формувального оцінювання відбивають реальний учнівський навчальний досвід і можуть бути зафіксовані через спостереження за навчально-пізнавальною діяльністю, приклади учнівських робіт, портфоліо навчальних досягнень тощо.

Перенесення акценту з оцінювання на поціновування результатів важливе ще й тому, що поціновувати треба процесуальні складники навчання на різних його етапах (вправність у формулюванні запитань, проблем, пошуку інформації, чіткому висловленні думок, добиранні аргументів для обґрунтування поглядів щодо причин, наслідків і способів розв'язання проблеми, використанні понять, термінів тощо). Під час формувального оцінювання можна застосовувати різноманітні різнорівневі шкали — словесні та бальні.

Формувальне оцінювання дає вчителю можливість скоригувати навчальний процес та зрозуміти, як краще підготувати учнів / учениць до підсумкового оцінювання.

Підсумкове оцінювання результатів навчання передбачає зіставлення досягнутого з обов'язковими результатами, визначеними для певного циклу навчання згідно з ДСБО. У підсумковому оцінюванні суб'єктом оцінювання є вчитель / учителька.

Семестрове оцінювання передбачає оцінювання окремих груп загальних результатів і загальну оцінку результатів навчання.

У шкільній документації (журналі, свідоцтві) фіксуються оцінки з усіх предметів природничої освітньої галузі за однаковими групами результатів:

ГР1. Проводить дослідження природи /Досліджує природу (у державному стандарті група 1 «Пізнання світу природи засобами наукового дослідження»);

ГР2. Здійснює пошук та опрацьовує інформацію (у державному стандарті група 2. «Опрацювання, систематизація та представлення інформації природничого змісту»);

ГР3. Усвідомлює закономірності природи (у державному стандарті група 3. «Усвідомлення розмаїття і закономірностей природи, ролі природничих наук і техніки в житті людини; відповідальна поведінка для сталого розвитку суспільства»).

Критерії для оцінювання за групами результатів описані в «Критеріях оцінювання за освітніми галузями» (додаток 2 до Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти, затверджених наказом МОН від 02.08.2024 № 1093).

У Державному стандарті базової середньої освіти для природничої освітньої галузі визначено чотири групи результатів, а у свідоцтві досягнень рекомендовано виставляти оцінки за трьома групами результатів, оскільки конкретні результати групи результатів «Розвиток наукового мислення, набуття досвіду розв’язання проблем природничого змісту» враховують при оцінюванні інших груп результатів.

Оцінка першої групи результатів (ГР1) складається із оцінок, отриманих за вміння виявити і сформулювати дослідницьку проблему, спланувати дослідження, виокремити, проаналізувати, кроки дослідження, зафіксувати спостереження, виконати навчальні проєкти, змодельовати природне явище або об’єкт, сконструювати приладдя тощо. Виявити ці уміння учні й учениці можуть під час виконання лабораторних і практичних робіт, практикумів з розв’язування експериментальних (дослідницьких) завдань, вимірювань, дослідів і спостережень, польових робіт, навчальних проєктів, моделювань і конструювань та інших видів робіт пов’язаних з умінням досліджувати природу.

Для другої групи результатів (ГР2), що стосуються вміння здійснювати пошук й опрацьовувати інформацію слугують оцінки за пошук, порівняння, зіставлення, узагальнення, оцінювання інформації, представлення інформації в різних формах, перетворення одного виду інформації в інший.

Оцінювання третьої групи результатів (ГР3) з усвідомлення закономірностей природи переважно ґрунтується на умінні учнів і учениць застосовувати науковий апарат природничих наук для пояснення природних і технічних явищ і об’єктів. Виявити ці уміння учні й учениці можуть під час розв’язування задач, відповідей на запитання за змістом вивченого тощо.

Дієвим засобом оцінювання усіх груп результатів є контекстні завдання, розв’язання яких передбачає здобуття і застосування учнями / ученицями предметних знань у різноманітних життєвих ситуаціях. За виконання їх може бути виставлена як одна комплексна, так і декілька оцінок.

Тематичне оцінювання здійснюють, у разі потреби, із метою проміжного контролю за всіма видами робіт, виконаних упродовж вивчення теми / розділу або їхніх частин.

Рекомендуємо такий алгоритм діяльності під час організації навчання:

- 1) чітко формулювати зрозумілі для учнів / учениць очікувані результати навчання (за групами результатів і за критеріями оцінювання їх);
- 2) наводити приклади завдань і видів діяльності з аналізом за критеріями оцінювання результатів виконання;
- 3) оперативно й доступно надавати учням / ученицям зворотний зв'язок щодо досягнення ними очікуваних результатів навчання;
- 4) вчасно коригувати процес навчання для досягнення його очікуваних результатів.

В узагальненому вигляді мета географії може бути сформульована так: «Формування особистості учня / учениці, який / яка усвідомлює цілісність природи і її основні закономірності, набуває і розвиває дослідницькі вміння, виявляє допитливість, критично мислить, розуміє вплив природничих наук, техніки і технологій на сталий розвиток суспільства, відповідально взаємодіє з природним середовищем, здатний / здатна оцінювати наслідки власної діяльності і застосовувати здобуті знання для професійного самовизначення, самореалізації і успішного життя».

В організації освітнього процесу вам також допоможуть:

1. Лист Міністерства освіти і науки від 13.08.2025 № 1/16828-25 «[Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів /інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році](#)»
2. Збірник календарно-тематичних планувань [з географії на 2025-2026 н.р.](#)
3. Проєкт [концептуальних засад освітніх галузей та дорожньої карти реалізації концептуальних засад освітніх галузей на 2025 – 2030 роки](#) (обговорення тривало до 12.08.2025. Результат очікується на сайт МОН до 26.08)
[Додаток 4](#) Концептуальні засади природничої освітньої галузі
 - [Додаток 4.1](#) Я-орієнтири
 - [Додаток 4.2](#) Реалізація ключових компетентностей
 - [Додаток 4.3](#) Реалізація наскрізних умінь
4. Проєкт наказу [«Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства освіти і науки України»](#) (Обговорення триває до 22.08.2025. Результат очікується на сайті МОН до 05.09.2025)

- Проектом акта передбачено внесення змін до:
- Порядку переведення учнів закладу загальної середньої освіти на наступний рік навчання, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 14 липня 2015 року № 762, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30 липня 2015 року за № 924/27369 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 08 травня 2019 року № 621);
- Положення про індивідуальну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2016 року № 08, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2016 року за № 184/28314 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 10 лютого 2021 року № 160);
- Положення про інституційну та дуальну форми здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 23 квітня 2019 року № 536, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 22 травня 2019 року за № 547/33518 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 10 лютого 2021 року № 160);
- Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08 вересня 2020 року № 1115, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 вересня 2020 року за № 941/35224.
- Запропоновані зміни сприятимуть урегулюванню окремих питань організації освітнього процесу закладів загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні.

МОН затвердило особливості дистанційного навчання: що зміниться
Що змінюється

1) Нові правила щодо наповнюваності дистанційних класів

Мінімальна кількість учнів у дистанційному класі — 20 дітей. Утім, засновники шкіл можуть зменшити цю кількість:

- **до 10 учнів** — для закладів на тимчасово окупованих, прифронтових територіях, у селах і селищах всієї України;
- **до 15 учнів** — для закладів в інших містах.

Вимоги до наповненості дистанційних класів не розповсюджуються на заклади спеціалізованої та спеціальної освіти.

2) Дистанційна робота школи можлива навіть без усіх паралелей класів.

Заклад будь-якого типу може працювати за дистанційною формою, якщо в ньому відсутні не більше двох паралелей. Наприклад, школа має дистанційні 1–6, 8–11 класи — 7 класу може не бути.

3) Окремий клас для навчання за українознавчим компонентом

У межах одного дистанційного класу учні мають навчатися лише за однією освітньою програмою. Це допоможе вчителю ефективніше працювати з дітьми різних категорій — тими, які перебувають в Україні на контрольованій урядом території, на ТОТ або за кордоном.

Діти за кордоном. Якщо дитина відвідує школу в країні перебування — вона може дистанційно навчатися за українознавчим компонентом в українській школі (5–8 годин на тиждень, без перевантаження). Обрати школу й подати заявку можна [тут](#).

Якщо дитина не ходить до місцевої школи — вона може здобувати освіту повністю дистанційно в українському закладі освіти.

Також для дітей за кордоном доступні індивідуальні форми навчання — екстернат або сімейна форма.

Діти на ТОТ можуть навчатися за педагогічним патронажем. Це індивідуальне навчання з урахуванням потреб дитини й безпекових обставин.

Важливо: *Навіть якщо в школі не відкрито жодного класу, вона може продовжити працювати у формі педагогічного патронажу. Ця форма передбачає оплату вчителю за навчання конкретної дитини.*

Детальніше про педагогічний патронаж [тут](#).

Окрім цього, якщо дитина перебуває на території, де тривають або можливі бойові дії, — вона може продовжувати навчання дистанційно у своїй школі, звідки виїхала. Їй не потрібно переводитися до іншого закладу для дистанційного навчання.

Водночас, якщо є можливість відвідувати очне навчання за наявності укриття у школі, — це залишається пріоритетом для учнів.

Слідкуємо за [новинами](#) на сайті Міністерства освіти і науки України, [змінами у нормативно-правових актах](#) на сайті Верховної ради України.

Продовжуємо працювати над подоланням викликів війни, тримаючи фокус уваги на безпеці учасників освітнього процесу.

Галина ЗАЄЦЬ, методист відділу розвитку природничих та математичних дисциплін Полтавської академії неперервної освіти ім.М.В.Остроградського